Чыла эллысе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет урем, „Ямде лий" редакций.

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше

ВКП(б) ЦК-н пашаже нерген СТАЛИН йолташын отчетный докладше почеш ВКП(б) XVIII с'ездын резолюцийже

(единогласно приниматлыме)

ВКП(б) ЦК-н пашаже нерген Сталин йолташын отчетный докладшым колыштмек да обсудитлымек, ВКП(б)-н XVIII с'ездше пунчалеш:

1. ВКП(б) ЦК-н политический линийжым да практический пашажым одобритлаш.

2. Сталин йолташын отчетный докладшым одобритлаш да чыла парторганизаций-шамычлан Сталин йолташын докладыштыже выдвигатлыме положений да задача-шамыч дене шке пашаштышт руководствоватлаш предложитлаш.

Центральный Ревизионный Комиссийын отчетшо почеш ВКП(б) XVIII с'ездын резолюцийже

(единогласно приниматлыме)

Центральный Ревизионный Комиссийын отчетшым утвердитлаш.

ИККИ-ште ВКП(б) делегацийын пашаже нерген МАНУИЛЬСКИЙ йолташын отчетный докладше почеш ВКП(б) XVIII с'ездын резолюцийже

(единогласно приниматлыме)

Коминтерныште ВКП(б) делегацийын отчетшым колыштмек да обсудитлымек, ВКП(б)-н XVIII с'ездше Коминтерныште ВКП(б) делегацийын политический линийжым да практический пашажым одобритла.

С'ЕЗДЫН ДНЕВНИКШЕ

11 мартысе эр заседанийыште Центральный ревизионный комиссийын отчетный докладшым Владимирский йолташ ыштен. Варажым ИККИ-ыште ВКП(б) делегацийын отчетный докладше дене Мануильский йолташ выступатлен.

Мануильский йолташын докладше дене с'ездын эр заседанийже пытен.

Кас заседанийыште Сталин, Владимирский ден Мануильский йолташ-шамычын докладышт почеш прений тӱгалын.

12 мартысе эр заседаний

Председательствоватлыше Жданов йолташ мутым Скворцов йолташлан (Казахстан) пуа.

Скворцов йолташ почеш Андреев йолташ выступатла. С'езд тудым шокшын приветствоватла.

Андреев йолташ деч вара Пономаренко, Захаров, Седин йолташ-шамыч выступатленыт.

12 мартысе кас заседаний

Кас заседанийыште раш речь дене Ярославский йолташ выступатлен.

Тудын почеш Донской йолташ, Лаврентий Берия йолташ кутыреныт.

Маленков йолташ с'ездын Мандатный комиссийын пашаже нерген докладым ыштен. Доклад почеш с'езд калыкын вождьшо Сталин йолташым кужун саламла.

Мандатный комиссийын докладшым с'езд единогласно утвердитла.

13 мартысе эр заседаний

...11 часат 10 минут. С'ездын президиумышкыжо Сталин, Молотов, Ворошилов, Андреев йолташ-шамыч лектыт. Партийын вождьшым да тудын соратникше-шамычым с'езд чот сово кырымаш дене вашлиеш.

Эр заседаний Хрущев йолташын речьше дене тӱгалеш. Тудо калыкын тушманже-шамыч нерген ненависть дене да нуным карген ойла.

Хрущев йолташ почеш Шкирятов, Никитин, Поскребышев йолташ-шамыч кутырат.

Поскребышев йолташ почеш оборона калык комиссар Советский Союзын маршалже Климентий Ефремович Ворошилов йолташ мутым налеш. Йошкар Армийын вождьшым с'езд куатлын сово кырымаш дене вашлиеш.

Кугу да раш речыштыже Ворошилов йолташ мемнан доблестный Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийын вийже ден куатше нерген мондыдымашын сӱретлен пуэн.

13 мартысе кас заседаний

Чарквиани йолташ пеледше Грузий нерген, тиде республикыште социализмын сеҥымыже нерген кутырен.

Вара Анастас Иванович Микоян выступатла. Микоян йолташ почеш кокымшо ранг командарм Штерн йолташ выступатлен.

14 мартысе эр заседаний

Эн ончычак Бурмистенко, варажым Лазарь Моисеевич Каганович выступатленыт. Сталинын верный соратникшым с'езд пеш шокшын вашлиеш.

Шке речыштыже Каганович йолташ нелэ промышленностьын пашаже нерген шогалеш.

Каганович йолташ почеш Жаворонков йолташ (Тула) да СССР оборона наркомын заместительже—Мехлис йолташ кутыреныт.

Мехлис йолташын выступатлымыже почеш с'езд прениййым чараш единогласно пунчалын.

„Ленин и Сталин в народном изобразительном искусстве" выставкыште.
Снимкыште: Выставкын залыште „И. В. Сталин ден К. Е. Ворошилов" скульптура воктен.

14 мартысе кас заседаний

14 март кастене с'ездыште Молотов йолташ выступатлен. Тудо великий пашан планже нерген—СССР калык озанлык развитийын кумышо пятилетний планже нерген докладым ыштен.

15 мартысе эр заседаний

15 март эрдене с'ездыште Молотов йолташын докладше почеш обсуждений тӱгалын.

Первояк Московский область гыч делегат Пальцев выступатла.

Тудын почеш Бойцов йолташ (Калинин ола), Корниец йолташ (Украинский ССР), Северный полюсым покоритлыше Папанин йолташ, СССР Госпланын председательже Вознесенский йолташ, Шагимарданов йолташ, Первухин йолташ, Николаева йолташ выступатленыт.

15 мартысе кас заседаний

Черный металлургий калык комиссар Меркулов йолташ, Булганин йолташ, Попков йолташ, Жемчужина йолташ, Игнатов йолташ, Богданов йолташ, Малышев йолташ выступатленыт.

16 мартысе эр заседаний

Эр заседанийыште ончычак Борков йолташ (Новосибирск) выступатлен.

Трибуныышто М. И. Калинин йолташ. Зал совым чот кыра. Залыште „Ура" мут шергылтеш.

Калинин йолташ социалистический государствым эше чот пеҥгыдемдаш кӱлмӧ нерген ойла.

16 мартысе кас заседаний

Кас заседанийыште [illegible] первояк партийын Московский Комитет секретарьже Попов йолташ кутырен.

СССР авиационный промышленность калык комиссар М. М. Каганович йолташ советский авиацийын развитийже нерген ойлен.

16 мартыштат моло кечесе семынак, с'ездым шуко республика ден областьласе делегат-шамыч приветствоватленыт.

Сталин йолташ республика ден область-шамычын делегатыштын выступленийыштым внимательно да шыман колыштеш. Кидшым кӱш нӧлталын тудо чыла президиум дене пырля вунылан аплодироватла.

27

ВКП(б)-ын XVIII С'ЕЗДШЕ

ВКП(б)-ын XVIII с'ездшылан МАНУИЛЬСКИЙ йолташ мо нерген докладыватлен

I. Международный положенийыште изменений-шамыч

ВКП(б)-ын XVII с'ездше деч вара эртыше вич ийлаште класс, калык ден государство-шамычын илышыштышт ятыр изменений-шамыч лийыныт.

Нине изменений-шамыч нерген Мануильский йолташ подробно докладыватла. Тудо капиталистический эллаште пашазе классын положенийышт чот начарештме нерген ойла. Фашист-шамычын шупшын налме эллаште пашазе-шамыч путырак начарын илат. Германийыште кочкыш продукт-шамычлан ак эре кӱза, а пашадар кугемдымашым чарыме. Фашист-шамыч 10 да 14 шагатан паша кечым установитленыт. Японийыште эше утларак йӧсӧ. Тушто пашазе шке озажлан кӱчызылык пашадарлан верчын кечылан 12 шагат гыч 16 шагат марте пашам ышташ обязан.

Капиталистический эллаште, Индия, Китай гае кугу эллаште миллион дене улшо безработный батрак-шамычым да безработный-шамычым шотлыде, кызыт 18 миллион безработный-шамыч улыт.

Вес рубежлаште, капитал эллаште шӱдӧ дене у предприятий-шамыч петыралтыт. Тыге шӱдӧ тӱжем дене у пашазе-шамыч паша деч да киндे деч посна кодыт. Миллион дене кресаньык-шамыч разоритлалтыт. Нуно кӱчызыш савырнат.

Умбакыже Мануильский йолташ с'ездлан капиталистический эл-шамычын отношенийышт кузе писем толмо нерген докладыватла. Капиталист-шамыч шке элысе безнадежный положенийым тӧрлаташлан ен мландым шупшын налаш да грабитлаш тӱгалыныт. Тидын дене кокымшо империалистический война тӱгалын.

Тудым эн ончыч фашистский эл-шамыч: Германия, Италия да Япония тӱгалыныт. Фашистский заправил-шамыч тиде войнам эше кумдан шараш чот вашкат. Вет нуно пашазе класс ден калык фронт деч колышашла лӱдыт. Пролетарнат калык массым единый фронтыш уша да нуным фашизм ваштареш кредалмашке вӱден нангая. Фашистский правитель-шамыч калык массын сплоченийжым ончылтынешт да ончычак ударым пунешт. Фашист-шамыч калык ваштареш кредалаш куштылголийже манын нунын коклаште враждам шарат, калыкым ойыраш толашат.

Фашист-шамыч нигушанат огыт шогал. Шке армийыштым ен территорийыш колтымо деч ончыч, нуно тушко шкеныштын тӱжем дене шпион, диверсант да пуштедыше-шамычым колтат. Кӧм кӱлеш

подкупатлат, ондалат, адакшым чылалан угрожатлат. Фашистский эл-шамыч буржуазный демократический эл-шамычлан кугу вредам кондат. А нуно тидлан корным велэ пуат да разбойник-шамычлан полшат.

Нинын элласе правительство-шамыч молан тыге поступатлат? Теве молан: капиталист-шамыч фашизмым шке элыштышт кушшо революционный движений ваштареш кредалашлан аныклаш толашат. Тидын деч посна нуно фашистский полчищым СССР ваштареш колташ мечтатлат.

Мануильский йолташ английский буржуазийын чоя махинацийжым разоблачитла. Тудо тыге ойла: английский реакционер-шамыч фашист-шамычым СССР ӱмбак таратат, Японийын Китай ваштареш войнажым, Италий ден Германийын республиканский Испаний ваштареш войнажым поощрятлат. Война лийме дене кучедалше эл-шамыч чот начарештыт. Тунам нуным чара кид дене шупшын налаш лиеш манын, Английысе поян-шамыч шотлат.

Но Англий ден Францийсе капиталист-шамыч кеч могай расчетым ыштен, фашизмым поддерживатлат гынат, нуно шкавышт шӱгарым кӱнчат. Тидым буржуазий коклаште ятырже умылат. Мутлан, эн шолдыра капиталистический государство—Америк Соединенный Штат-шамыч фашизм ваштареш сопротивлятлаш вес капиталистический—южно-американский эл-шамыч дене союзым чумыра.

Фашизмын захватнический притязанийже английский ден французский буржуазийын ужашыштым лӱдыкта да нуно шкеныштын правительствышт деч фашистым ынже поддерживатле манын требоватлат. Польша ден Венгрийыште да моло эллаште фашистский громил-шамыч нунын элыштлан кузеГында ынышт логал манын беспокоитлат.

Мануильский йолташ с'ездлан: фашистский эл-шамыч деч угрожатлалтшаш эллаште шемер калыкын фашизм ваштареш отпор пуаш решимостьышт эре кушкын шогымо нерген ойла.

II. Единый ден калык фронт верч компартий-шамычын кучедалмашышт

Чыла капиталистический элласе коммунистический партий-шамыч фашизм ваштареш кучедалаш чыла вийым ушаш, единый антифашистский калык фронтым создатлаш пашам ыштат.

Антифашистский калык движений утыр шарла да тудо капиталист-шамычым лӱдыкта. Капиталист-шамыч калык фронт ваштареш орышо гай кредалыт. Но капиталист-шамыч шке элыштышт калык фронтым пызырен огыт керт. Садланак нуно вес элласе капиталист-шамычым полшаш ӱжыт.

Республиканский Испанийыште 1936 ий тӱгалтыште калык фронт сенген ыле. Тидлан германский ден итальянский фашизм открыто кержалтыныт. Китайысе калык эрык верч, независимость да об'единений верч кучедалеш. Тыштат японский военщина Китай ваштареш кержалтын.

Капиталист-шамыч куштылгын да вашке сенгаш шоненыт, но просчитатлалтыныт. Испанский калык интервент-шамыч ончылно вуйым склонитлен огыл да ок склонитле.

Мландын вес мучаштыже шкенжын мландыжым аралаш 450 миллионный китайский калык шогалын. Шкенжын тушманже деч начарын вооружатлалтше китайский калык японец ваштареш пенгыдын шога да японец-шамычым тыл гыч кыра. Японский войска-шамыч кӱртньӧ корно-шамыч линийым да ола центр-шамычым кучат, но китайский калык дене населятлалтше элын пеш кугу территорийже национальный Китайский правительствын властьыштыже умбакыжат лийын шога. Японский оккупант-шамычын тылыштышт китайский администраций управлятла, китайский закон-шамыч действоватлат, китайский национальный армийыш мобилизаций эртаралтеш. Китайский калык пеш чапле героизм да выдержка примерым ончыкта. Ен деч енглан лозунг передаватлалтеш: „бойышто ачаже кола, эргыже тудын олмеш шогалеш, шольыжо колышо изажым вашталта, ватыже пуштмо марийжым вашталта."

Японийын кӱчык жапыште войнам пытараш расчитатлымыже сӱмырлен. Война кужу жап шуйна. Война кужун шуйнымыжо Японийысе шемер-шамычын положенийыштым утыр нелемда да нунын коклаште кугу недовольствым лукеш. Японийыште стачка утыр шарла. Японский салтак-шамыч чытен огыт керт. Японский военщинын нелеммыже кажне кечын эре кушкын толеш. Тыге китайский калык кужу войнан тушманжын вийжым пытара.

Фашистский Германийысе шемер калыкын недовольствыжо кушкеш. Калык тушто фашистский бюрократийын 14 шагатан паша кече, взятничествыже, произволжо дене пеш тӱлыжген ила. Но Англий ден Францийысе капиталист-шамыч Германийсе фашист-шамычлан полшаш вашкат. Тудлан уступко почеш уступкым ыштат. Тидын деч посна нуно Мадридыште контрреволюционный переворотым организоватленыт, Франколан оксам кӱсын пуаш ямде улыт.

Но фашист ден тудын подсобник-шамыч испанский калыкым пулвуй ӱмбак шынден огыт керт.

Мануильский йолташ ойла:

Тиде калык сайрак кече-шамычым шинчен. Тудо шкенжын кидыштыже оружий-шамычым кучен. Тудо помещик-шамычын мландыштым ӱден, тудо фабриклаште да заводлаште шке производствым организоватлылын. Тудо эрыкан илышым испытатлен. Тыгай калык нигунамат покоритлыме ок лий (рӱжге сово кырымаш). Тудын жертвыже-шамыч кугу ак дене окружитлалтыт.

Мануильский йолташ шкенжын докладысе тиде разделын заключенийыштыже коммунист ден чыла антифашист-шамычлан фашизмлан пораженийым ышташ мом ышташ кӱлмӧ нерген ойла.

Чыла элласе пашазе класс дружный стачка да

(Мучашыже 3-шо стр.)

ВКП(б)-ын XVIII С'ЕЗДШЕ

ВКП(б)-ын XVIII с'ездшылан МАНУИЛЬСКИЙ йолташ мо нерген докладыватлен

МУЧАШ

массовый демонстраций дене Франций, Английн, США буржуазный правительство-шамычым слабый эл-шамыч ваштареш хищникла кержалтше фашистский эл-шамычлан отпорым пуаш заставитлыкташ должен.

III. Капиталистический эллаште коммунистический движений

Умбакыжым Мануильский йолташ пӱтынь тӱнясе коммунистический партий-шамычын капиталист-шамыч да нунын слугашт ваштареш кузе кучедалмышт нерген ойлен.

Вич ий ончыч вес эллласе коммунистический организацийлаште 860 тӱжем еҥ ыле, кызыт 1.200 тӱжем еҥ уло. Тышке адак коммунист-шамычлан капиталист-шамыч ваштареш кучедалаш полшышо 746 тӱжем комсомолец-шамычым ушаш кӱлеш.

Тыге капитализм да фашизм ваштареш кучедалше отважный боец-шамыч армийыште 2 миллион наре еҥ шотлалтыт.

Тиде шотыш подпольышто пашам ыштыше лу тӱжем дене коммунист-шамыч, китайский коммунистический ячейка-шамычын шуко коммунистышт, тыгак фашистский тюрьмалаште да концентрационный лагерьлаште орланен илыше-шамыч огыт пуро.

Вес эллласе коммунист-шамыч пашазе-шамыч дене пеҥгыдын кылдалт шогат. Вес эллаште кажне коммунист шке почешыже, изиш шотлаш гын, 15 гыч 20 марте пашазым да шемерым вӱда, манын Мануильский йолташ ойла.

Теве фашист ден капиталист-шамыч ваштареш могай кугу вий кучедалеш!

Тиде кучедалмаште ик ончыл верыште Испанийысе компартий шога. Тушто 300 тӱжем еҥ. Шкеныштын беззаветный героизмышт дене, фашист да интервент-шамыч ваштареш шкеныштын отважный кучедалмашышт дене испанский коммунист-шамыч пӱтынь испанский калыкын доверийжым сеҥен налыныт. Лӱддымӧ сталинец, чапле испанский коммунист-шамычым Хозе Диас ден Долорес Ибаррури йолташ-шамычым пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч йӧратат.

Отважный паша дене, героический кучедалмаш дене тыгак китайский коммунистический партий чапланен. Тудын радамыштыже 148 тӱжем еҥ.

Умбакыжым Мануильский йолташ Францийысе, Америкын Соединенный Штатышт-шамычысе, Канадасе, Кубасе, Мексикасе, Швецийысе да моло эллласе коммунистический партий-шамычын кузе кушмышт нерген, Ленинын—Сталинын великий пашашт верч нунын кузе кучедалмышт нерген ойлен.

Германийыште, Японийыште, Италийыште, кушто властьыште пашазе класcын вӱран палачышт—фашист-шамыч шогат, коммунист-шамычлан паша ышташышт пеш нелэ. Буржуазий тюрьмалашке да концентрационный лагерьлашке лу тӱжем дене коммунист-шамычым кышкен. Тудо честный пашазе-шамыч дене орышыла расправлятла, нунын почеш тӱрлӧ семын шпионитла да шемер-шамычым фашистский организацийлашке виеш поктылеш. Ынде кудымшо ий лиеш германский коммунистический партийын вождьшо Тельман йолташ фашистский застенкыште орланен ила. Но вӱран эскерымашым ончыде, тиде эллласе коммунист-шамыч ожнысо семынак человечествын пиалже верч отважно кучедалыт.

Нунын группышт секретыште улыт, подпольышто пашам мошген ыштат да кажне кечын виян да виян лийыт.

Мануильский йолташ умбакыже ойла: фашист-шамычын слуга-шамычышт улыт, кудо фашист кашаклан керек-могай, эн лавыран службым шуктат. Тиде фашистский слуга-шамыч—ужмо шудымо троцкист-шамыч. Нуно фашист-шамычын пайдаштлан шпионитлат, единый калык фронтым шалаташ тыршат, кучедалмашым срыватлат, ондалат да предатлат.

Значит, вес эллласе коммунист-шамыч фашизм ваштареш велэ огыл кучедалшаш улыт да кучедалыт, нуно фашистский слуга-шамыч—ужалалтше троцкист-шамыч ваштареш кучедалшаш улыт да кучедалыт.

Шке речыштыже Мануильский йолташ вес эллласе коммунист-шамычын фашист да интервент-шамыч ваштареш кучедалаш Испанский республикын отважный защитникше-шамычлан кузе полшымышт нерген ойлен. Вес эллласе коммунист-шамыч Интернациональный бригада-шамычым организоватленыт. Йӱдым горный тропинка мучко, кыдал даҥгыт лумышто колызо-шамычын пушешышт коммунист-шамыч антифашист-шамычын радамышкышт шогалашлан испанский республиканец-шамычын территорийышкышт каеныт.

„Тыште германский концентрационный лагерьыште сусыртыл пытарыме, Паласэтыште „Рот Фронт!“ кычкыралын колышо германский компартий ЦК-ын членже Ганс Баймлер гай еҥ-шамыч лийыныт. Тыште Ракоши лӱмеш батальоным вуйлатыше Уэска деныce противникын бетонированный фронтшым атаковатлыше, тудым сеҥен налше, но шкеже батальон комиссар дене пырля геройски колышо венгерский коммунист шоҥго Хевеши кугыза гай еҥ лийыныт. Тыште грузовой машинысе английский шофер Джон гай рядовой, простой боец-шамыч лийыныт. Джон противникын пеш чот лӱйкалымашыжым ончыде йӱде йӧсыланыше боец-шамычлан йӱашышт вӱдым конден, колышашлык гай ранитлалтше ойлен: „Если тидым Сталин йолташ ужеш ыле гын, тудо мыйым ваче гычем вӱчкалта ыле да каласа ыле: Тый шкендым сайын кученат, тый—Джон, пеш сай йолташ улат“. Тиде муг-шамычым с'езд пеш чот совым кырен вашлийын.

Умбакыжым Мануильский йолташ чыла-вес эллласе шемер-шамычын фашизмым ужмо шудымышт нерген ойла. Шемер-шамыч эре утларак фашизм ваштареш кучедалмашыш ушнат. Шемер-шамыч социализмым ыштынешт, нуно СССР-ысе калык-шамычын кузе сайын илымыштым ужыт.

Если вес эллласе шемер-шамыч единый международный рабочий фронтым ыштат, то тидын дене нуно фашизмлан нелэ пораженийым ыштат.

Фашист-шамыч СССР умбак керылтнешт. Но СССР ваштареш сарым тӱҥалышт велэ,— нунылан шкаланышт плока лиеш: СССР аралаш чыла эллласе калык-шамыч кынелыт.

Комунистический Интернационалын пашаже нерген, тудын ынде 20 ий жапыште пашазе классын пашаже верч кузе кучедалмыже нерген ойлымек, Мануильский йолташ чыла тӱнясе шемер-шамычын великий вождьшо, Сталин йолташ нерген ойла.

Сталин йолташын гениальный руководствыжо почеш советский элын шемерже-шамыч коммунизмыш каят. Сталин йолташын вуйлатымыже почеш СССР-ысе да пӱтынь тӱнясе шемер-шамыч буржуазийым сеҥеныт да ончыкыжат тӱнямбал буржуазийым сеҥаш тӱҥалыт.

„Мировой буржуазийын ставкыже тудлан кыралтын ыле, вет СССР-ыште социализмым ыштымаш великий сталинский паша дене СССР-ысе пашазе классым буржуазный эллласе пашазе класс дене интернациональный пролетарский связьым виянгдыме да пеҥгыдемдыме. Тудо тидлан кыралтын: социализмын куатле элже кече еда огыл, а шагат еда пеҥгыдемеш, эше тудлан, вет компартий-шамыч ончыкыла шке движенийыштым Марксын—Энгельсын-Ленинын-Сталинын бессмертный учениеыштын факелже дене волгалтарен шогат. (Виян сово кырымаш).

Мировой буржуазийын ставкыже тудлан кыралтын, кыралташ тӱҥалеш, вет пӱтынь тӱнясе пашазе классын да шемер-шамычын интересыштым аралыме стражышке шемер человечествын генийже Сталин йолташ шога“.

(Виян совым кырымаш, чыланат шогалыт, йӱк-шамыч: „Ура!“, „Виян лийже мировой коммунизмын великий вождьшо Сталин йолташ!“).

СНИМКЫШТЕ: Китайский партизан-шамыч военный учениййыште.

Германий Чехо-Словакийым налын

15 мартыште германский войска-шамыч Чехо-Словакийыш пуреныт. Нуно пӱтынь Чехийым да Моравийым, тидын шотышто Чехо-Словакийын столицыжым—Прагам налыныт. Прагаште германский полиций озалана.

Тиде тыге лийын. Эн первояк Гитлер Словакий да Карпатский Украина Чехо-Словакий деч ойрымо лийышт да самостоятельный государствылан об'явитлыме лийышт манын требоватлен. Чехо-Словацкий правительство тиде наглый требоватлымашым слуга семын шуктен.

Английн ден Францийын Чехо-Словакийым аралаш пиждымыштым эпеат ужын, Гитлер шке войскашт-шамычлан Чехийым да Моравийым налаш приказым пуэн.

Карпатский Украиным Гитлерын келшымыже почеш венгерский войска-шамыч налыныт. Ынде Чехо-Словацкий государство ок существоватле. Словакият, Чехият, Моравият германский колонийыш савырненыт.

Вес элым разбойникак семын шуышын налмашым маскироватлашлан, Гитлер чояланаш тӱҥалын. Тудо шке декше Чехо-Словацкий президент Гахам ӱжыктен да пуйто тудо „чешский калыкын да элын судьбажым Германий кидыш пуа“ манын „соглашенийым“ подписатлаш заставитлен.

Но тиде грабительский ыштымаш садак нигӧмат ок ондале. Пӱтынь тӱня эшеат мюнхенский сговорын саскажым ужо. Кодшо ийын сентябрь тылзыштыже Мюнхеныште Чемберлен ден Даладье Гитлерлан Судетский областьым пумышт годым, нуно Чехо-Словакийын у границыжым аралаш тӱҥалына да тендан ӱмбак нападатлаш тек нигӧланат она пу маныныт. Тиде ондалымаш лийын. Фашистский Германий кызыт Английн ден Францийын шып лийын согласитлымышт дене чыла Чехо-Словакийым налын. Шукерте огыл испанский калыкым предатлыше английский ден французский правительство-шамыч кызыт фашистский разбойник-шамычын кидышкышт чыла чехо-словацкий калыкым пуэныт.

С'ЕЗДЛАН МЕМНАН ПОДАРКЫНА

Ме IV-ше классыште тунемше-шамыч ВКП(б) -ын XVIII с'ездшым чыланат оборонный значок-шамычлан нормым сдатлен вашлияш мутым налын улына ыле. С'езд почылтмо кечылан 40 тунемше-чыланат БГСО значоклан нормым сдатлышна. Посна тунемше-шамыч кок-кум оборонный значоклан нормым сдатленыт.

Осипов Вася.

Кугу-Шигак НСШ, Звенига район.

* * *

ВКП(б)-ын XVIII с'ездышлан мый самолетын моделжым ыштенам. Моделыште: „ВКП(б)-ын XVIII с'ездшылан подарок" мавын возымо.

Петров Илья.

Т. Тор'ял средний школа, 5-ше „А" класс.

Мемнан классна пионерский класс лие

Мемнан классыште ончыч 6 тунемше веле пионер улына ыле.

— Классыштына пионер-шамычым шукемдаш—тыге ме партийын с'ездшым вашлияш решитлен ыльна.

Тунемше-шамыч коклаште умландармаш пашам шуко ыштышна. Кызыт чыланат пионерыш пурет. Шкенан класс дене отрядым организоватлен ульна. Отрядым кум звеналан шелме.

Ончыч куд пионер веле улыт ыле гын, кызыт мемнан класс пионерский класс лийын.

Миловидов Валериан.

Сотнур средний школа.

Козмодемьянск ола.

Марийский физкультурник-шамыч первый верым налыныт

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше лӱмеш март тылзыште Татарский АССР-ын столицыштыже 9 национальный республикласе спортсмен-шамычын соревнованийышт лийын. Тиде соревнованийыште мемнан республикысе физкультурник-шымычат—лыжник, конькобежец, хоккеист-шамыч участвоватленыт.

Соревнований кум кече шуйнен.

Первый кечыште лыжник-шамычын лу километрыш военизированный бег лийын. Бегыште мемнан лыжник-шамыч кокымшо верыш лектыныт. А мемнан лыжница-шамыч вич километрыш коштмаште Чувашский АССР-ысе лыжница-шамыч дене 1 ден 2-шо верым пайленыт.

Кокымшо кечыште гранат кышкылтмаш лийын. Тыштат мемнан спортсмен-шамыч чапле результатым ончыктеныт. Личный первый верым Смирнов Ф. налын. Тудо 45 метр торашке улшо цельышке—окопыш кум гранатге логалтен. Садлан тудым жетон да грамота дене наградитленыт.

Конькобежный соравнованийыште самырык В. Винокуров кумшо верым налын да мемнан республиклан кок рекордым установитлен. Павлова ӱдрамаш шамыч коклаште кумышо верыш лектын.

Пытартыш кечыште пӧр'еншамычлан 20 километран дистанцийыште, ӱдрамаш-шамычлан лу километранышпте первенство верч кучедалашыщт логалын. Тыштат мемнан лыжник ден лыжница-шамыч командный первый верыш лектыныт.

Кум кече соревнованийлымек Марийский республикысе сборный команда ПЕРВЫЙ ВЕРЫМ налын. Кокымшо верыш Удмуртский АССР, кумышыш—Чувашский АССР лектыныт.

Тыгай сеҥымашлан физкультур ден спорт пашам ончышо СССР Совнарком пеленсе Всесоюзный комитет Марийский АССР-ын сборный командыжым 1500 теҥгеаш переходящий приз дене да 3 грамота-шамыч дене наградитлен.

Мӱндыр уна-шамычым сайын вашлийза

Шошо телым шыгыремда. Шокшо вел гыч вашке мемнан дек кайык-шамыч толыт.

Ме нуным сайын вашлийшаш улына, вет нуно мыланна шуко пайдам пуат. Кайык-шамыч черым шарыше насекомый-шамычым пытарат. Тидын дене айдемын тазалыкшым аралат.

Теве, мутлан, шырчык кеҥеж гоч насекомый-шамычым шке дечше 300 пачаш утла велытым кочкеш. Моло кайык-шамычат ял озанлыклан шуко пайдам кондат.

Кайык-шамыч мемнан таҥа улыт, садлан нунын верч мыланна тыршаш кӱлеш. Нунылан омарта-шамычым сакаш кӱлеш, чыла верят кайык-шамыч шукын лийышт.

А вет мемнан коклаште тугай йоча - шамычат улыт, кайык пыжашым пужгалат да кайыкыштым пуштедат. Тыге ыштымыште дене нуно мемнан озанлыклан пеш кугу эҥгекым кондат. Шукышт эше тидым огыт шинче.

Пионер-шамыч, йолташланда нунын титакышт нерген каласкалза. Кажне пионер, кажне школьник шырчык омартам ыштыже да тудым шке пӧрт воктеше сакыже.

А пионерский отряд-шамычлан, школ да юннат-шамыч кружоклан сатыш, школ воктекышт сакаш омарта-шамычым ямдылыман.

1 апрельыште кайык кече. Тиде кечын чыла йоча-шамычат шерге уна-шамычлан ышкенынтын ыштыме омарташтым пыжыктылаш тӱҥалыт. Те, пионер ден школьник-шамыч, кайык кечылан сайын ямдылалтса.

Вася нил омартам ыштен

Кайык-шамычын шокшо вел гыч толмыштым ме пеш вучена. Кызыт шукышт шырчык омартам ыштен ямдылыме. Теве Поляков Вася нил омартам ыштен да адакат иктым ышта. Кайык кечылан ме ыштыме омартана-шамычым сакалаш тӱҥалына.

Тимофеев Александр.

Весьшӱргӧ НСШ, Морко район.

АНГЛИЙЫШТЕ ЙОЧА ТРУД

Англия—мирыште ик поянже. Тиде элыштат шемер калыкын миллион дене йочашт пеш неле условийыште илат. Пеш изинекак нунылан вий шуйдымо пашам ыштышт верештеш. Шукерте огыл английский общин (парламент) палатыште йоча трудым угольный промышленностьышто применятлыме нерген вопросым ончымо. Английын угольный шахтылаштыже мланде йӱмалне чылаже 73 тӱжем йоча пашам ыштат. Трудым аралымаш укелан лийын пытартыш ийлаште 119 подросток-шамыч шахтеш коленыт да 23 тӱжем наре рвезе сусырген.

Парламентын депутатше-шамыч группа 19 ияш деч изи йоча-шамычлан мланде йӱмалсе пашам ыштыктымым чараш кӱлмӧ нерген предложенийым луктын улмаш. Но парламентын ятыр ужашыже капиталист да нунын ставленникышт улмо дене тиде предложенийым кораҥден.

Пытартыш ийлаште английский капиталист-шамыч йоча трудым эше шукырак да шукырак кучылтыт.

Кызыт английский предприятийлаште взрослый пашазе-шамычын трудыштым 14 гыч 18 ий коклаште йоча-шамычын трудышт дене вашталташ стремлений уло. Предприниматель-шамыч веш чучкыдынак 18 ияш рвезымат паша гыч луктыт да нунын олмеш 14 ияш йоча-шамычым пашаш шогалтат. Тидыже нунылан йоча - шамычым эксплоатироватлашыт утларак сай, вет нунылан пашадар кугу огыл-шамыч деч шагал тӱлалтеш.

Текстильный районын хлопчатобумажный фабрика-шамычым обследоватлыше инспектор 14 ден 16 ияш рвезе-шамыч 6 час эр гыч 10 час 30 минут кас марте пашам ыштат, манын печатьыш сообщитлен. Английысе шуко фабрик ден заводлаште тыгай положений уло.

Школлаште тунем кертше йоча-шамычат нунын деч сай условийыште огыт иле. Английский коммунистический газета „Дейли Уоркер" ик учительын письмажым опубликоватлен, тудо тыге воза:

„Школьник-шамыч гыч шуко ужашыже томам кочкышлан лийын пеш скверный кодыт. Шужышо ден черле йоча-шамычым ме туныктен огына керт. Английский школлаште врач-шамыч инспектор-шамыч дечат шукын кӱлыт".

Английский консерватор сэр Перси Алден книгам луктын, тудын первый главаже английский пашазе-шамычын йочаштын положенийыштлан посвятитлыме. Вашке Англия молодеждымо эл лиеш, манын автор воза. 1901 ийыште Английыште 15 ияш марте 12 миллион йоча лийын, а 30 ий гыч 11 миллион гына кодын. Авторын шотлымыжо почеш 1951 ийыште Английыште 6,5 миллион деч шуко огыл йоча-шамыч лийшаш. Тидын дене пырля элын населенийже кызыт вола да умбакыжат волаш тӱҥалеш. Тунам колымаш шочмаш деч утларак тӱҥалеш.

Английыште йоча населенийын шагалеме причинже теве тыште: Английсе шемерын йоча-шамычышт пеле шужен, физически развиватлалтын шудымо лийыт, пеш шукышт условийыште илен черланат, садлан колымаш шуко лиеда.

Английын шуко ол алаштыже йоча колымашым обследоватлымаш ончыкта: пашазе-шамычын йочашт поян-шамычын йочашт деч ныл-вич гана утла колат.

Английысе пашазе класс шке илыш условийжым саемдышаш верч капиталист-шамыч ваштареш чарныде кучедал шога. Английский коммунистический партий ден английский комсомол капиталистический строй ваштареш кучедалмаште пашазе-шамыч массым ушен да организоватлен шогат, кече еда йоча-шамычын капиталистический эксплоатаций деч утарыш верч, шемер йоча-шамычын ныш условийжым саемдышаш верч кучедалыт.

Советский калыкын великий сеҥымаш - шамычшт, СССР-ыште шемер калыкын йочаштлан ыштыме пиалан илыш, английский пашазе классын кучедалмашышт пример лийын шогат да нунын сеҥымашлан ӱшанымаш улмым кажне кечын пеҥгыдемдат.

Географический йодыш

Могай эҥгер ошма коклаш йомеш?

ОЧЕЕВ НИКОЛАЙ.

Марий-Турек район, Олор НСШ.

Метаграмма

„М" дене—чевер кочыш, „Ш" дене—ош кочкыш.

ОВЧИННИКОВ МИША.

Пектубай район, Шура НСШ.

Ответ-шамыч

(16 февральысе „Ямде лий"-ым ончо)

Тушто-шамыч. 1. Покшым. 2. Тырыз.

Метаграмма. Вар—пар—ар—тар—шар.

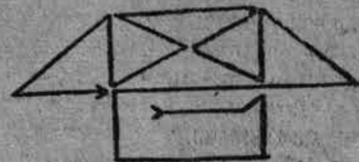
Географический метаграмма. Лена—Вена—Сена.

Эн ончыч чын ответым колтеныт: Блинов Николай, Ямбаршев Арсений (Шернур район, Кой-Сола НСШ).

Шукыштн покшым олмеш ӱй манын колтат. Вет ӱй ок шуло, а лева веле.

(22 февральысе „Ямде лий"-ым ончо)

Головоломка. Тыге ыштман:

Анаграмма. Энеж—эҥер.

Шарада. Индий.

Эн ончыч чын ответым колтеныт: Тихонов Миша (Сотнур район, Кугу Корамас НСШ), Кумсольцев Володя (Шернур район, Купсола НСШ), Иванов Максим (Тор'ял район, Кузнец НСШ).

(28 февральысе „Ямде лий"-ым ончо)

Могай писатель? Чуковский—Чуковский.

Калык тушто. Шӱштӧ-ӱштӧ.

Шарада - шамыч 1. Толстой. 2. Эмба.

Метаграмма. Миллиард—биллиард.

Ответым чын колтеныт: Петров Валериан ден Тихонов Григорий (Морко район, Нурумбал НСШ).

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марглавлита № А—254. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.